

1. Самі на себе дивляться *розгублені од власної краси ліси*. 2. І блукають *людьми забуті звечора в лісах луни*. 3. Усі *удень такі привітні* мої ліси схрестились вночі із небом на шаблях. 4. *Омиті музикою згадок* сади ковтають пил міжселищних доріг. 5. Настане *обтяжений плодами* день (З тв. Л. Костенко).

**2. Спишіть, поставте пропущені розділові знаки. Знайдіть відокремлені додатки. Визначте, на які питання вони відповідають, чим виражені, що означають.**

1. У хліві крім ластів'ячого гнізда під кроквою нічого не було (*Г. Тютюнник*). 2. І замість свічки палахкотіло сонце (*І. Драч*). 3. Чи знав же він куди летить той поїзд голий і холодний? (*М. Рильський*). 4. Опріч усього Сократ не вельми шанує самого себе (*Ю. Мушкетик*). 5. Там замість житечка в теплеє літечко терен зацвів (*І. Чупринка*).

**3. Перепишіть, відокремлюючи комами обставини, виражені дісприслівниками й дісприслівниковими зворотами.**

1. Під вітром вгинаючи лінії прості повис нерухомий за вікнами дощ... (*Є. Плужник*). 2. Вони стояли мовчазні вдивляючись в далеке минуле своє і своїх батьків і линучи думкою в майбутнє (*О. Довженко*). 3. З людьми буває часто так, що добре знаючи колишнього події вона сучасності ні в зуб не розуміє (*М. Рильський*). 4. Лиш хто народу рідного не любить, піде по світу тихим жебраком і просячи до щастя шлях загубить (*Д. Павличко*). 5. Троянці в човни посідавши і швидко їх поодпихавши по вітру гарно поплили (*І. Котляревський*).

**Висновки.** Отже, запропонована методика опрацювання пунктуаційних умінь під час вивчення речень з відокремленими членами полягає у використанні теоретичних, теоретично-практичних і практичних методів навчання, що сприятиме формуванню правописної грамотності восьмикласників.

**Перспективи подальших розвідок** вбачаємо у виробленні методики розставлення розділових знаків у реченнях з іншими видільними конструкціями, зокрема: вставними словами і словосполученнями, порівняльними зворотами, однорідними членами речення, звертаннями.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Глазова О. П. Рідна мова: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. П. Глазова, Ю. Б. Кузнецов; наук. ред. І. Вихованець. – К. : Зодіак-ЕКО, 2008. – 240 с.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 №1392 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://mon.gov.ua/content/post-derzh-stan-\(1\).pdf](http://mon.gov.ua/content/post-derzh-stan-(1).pdf)
3. Заболотний О. В. Рідна мова: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. В. Заболотний, В. В. Заболотний. – К. : Генеза, 2008. – 240 с.
4. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Українська мова; Українська література. 5-9 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013. – 160 с.
5. Олійник О. Українська мова: Підручн. для 8 кл. серед. шк. – К. : Вікторія, 2004. – 288 с.
6. Пентилюк М. І. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах / За редакцією М. І. Пентилюк: Підручник для студентів-філологів. – К. : Ленвіт, 2000. – 264 с.

*Гавришок О.*

*Науковий керівник – доц. Бачинська Г.В.*

### ПОХОДЖЕННЯ ТА МОТИВИ ВИБОРУ ЖІНОЧИХ ОСОБОВИХ ІМЕН СЕЛА КУПЧИНЦІ КОЗІВСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Власні особові імена займають особливе місце у словниковому складі сучасної української мови. Їх дослідження має прикладне значення для ряду гуманітарних наук. Саме тому предметом сучасних досліджень стають такі питання, як походження, склад, динаміка іменника, екстралінгвальні чинники, що впливають на оновлення репертуару імен, ступінь популярності тих чи інших найменувань.

Посідаючи важливе місце у лексичній системі мови, власні особові імена здавна привертала увагу ономастів.

Питання динаміки іменника, зміни імен в асортименті порушувалися у статтях Чучки П. П. (Закарпаття), Кравченко Т. В. (Донецьк), Касім О. Ю. (Одещини), Свистун Н. О. (Тернопільщина), Скорук І. Д. (Волині). Вони зазначають, що склад особових імен змінюється, збагачується, а тому вивчення динаміки особових імен у різних регіонах залишається актуальним.

**Метою статті** є характеристика складу, динаміки та походження жіночого іменника села Купчинці Козівського району Тернопільської області.

Особове ім'я – вид антропоніма, що надається людині при народженні, або в рідкісних випадках його обирає для себе доросла особа, коли змінює своє ім'я. Це юридично зафіксоване слово, за допомогою якого здійснюється індивідуалізація особи. [ 2, с.21]. Воно є різноаспектним мовним знаком, а також має складну семантичну структуру, містить інформацію різного типу та глибини. Ця інформація дифузно взаємодіє в середині антропоніма, утворюючи національний код даного народу і мови. В основі

антропонімічного знака лежить концептуальна програма, оскільки особове ім'я найтісніше пов'язане з людьми і тими соціальними відношеннями, що існують у людському суспільстві [1, с. 317].

Найхарактернішою спільною рисою особового імені, яка тримає його поряд з іншими власними особовими назвами є, звичайно, індивідуалізація. Саме завдяки здатності до індивідуалізації однорідних об'єктів (осіб) власні імена людей так само, як і прізвища, прізвиська та інші типи власних особових назв, є об'єктом спеціальної галузі лексикології – антропоніміки. Проте, виявляючи спільні ознаки зі словами решти антропонімічних класів, імена мають і свої специфічні особливості. По-перше, на відміну від інших назв антропонімічних класів, ім'я – це не спадкове і не родове найменування, а однопоколінна індивідуальна назва, яка надається людині при її народженні і під якою ця людина відома протягом усього життя в суспільстві. По-друге, на відміну від прізвищ та імен по батькові, єдиним призначенням яких є номінативна індивідуалізуюча функція, ім'я нерідко є ще виразником різних емоцій, зокрема, таких, як пестливість, іронія, зневага, що дає право говорити про елементи семантики в ньому. Таким чином, хоч наші власні імена самі лексичного значення не мають, однак вони часто набувають додаткових емоційних значень. Відрізняються власні особові імена від слів інших антропонімічних класів давністю, темпами мінливості та іншими ознаками. Щодо давності, то наші імена, як відомо, набагато давніші, ніж прізвища, але оскільки вибір перших залежить від волі називача (кожному індивідуумові ім'я вибирають і надають), то іменний репертуар весь час оновлюється і цим самим змінюється [2, с. 123].

У наші дні вибір імені для новонародженого є юридично вільним і в усіх випадках залежить винятково від волі найменувачів, тобто батьків. Вони остаточно вирішують, як саме назвати дитину. Мотиви найменування різні, вони пов'язані з естетичними, релігійними, політичними уподобаннями. Як зазначає Л. Скрипник, основними мотивами, які в наш час обирають батьки для найменування немовлят, є:

1.Родинна традиція, за якою сина чи доньку називають за іменем батька, дідуся, матері, бабусі чи когось із близьких родичів.

2.Вшанування іменем дитини видатних осіб, літературних персонажів, кіногероїв, спортсменів тощо. У свій час, зокрема, були поширені імена піонерів космосу: Юрій, Герман, Павло, Андріан, Валентина та ін.

3.Милозвучність імені, його легкість у вимові. Більшість із популярних жіночих імен, наприклад, має «лелійні» сонорні звуки л, н: Алла, Аліна, Ганна (Анна), Наталія (Наталя), Олена, Ольга, Світлана, Юлія, Яніна [4, с. 11-12].

Проте, як зазначає Н. Свистун у праці «Динаміка антропонімікону м.Тернополя XIX-XX ст.», є ще один фактор, який сприяв популярності імен. Це релігійний фактор. При виборі імені батьки користуються церковним календарем і називають дитину іменем того святого, на день якого дитина з'явилася на світ [3, с. 191]. Наприклад, 7 квітня – Марія, 12 липня – Павло, Петро. Крім того, часто без усякого мотиву, батьки керуються модними тенденціями, увага акцентується на запозиченнях, враховуються колективні уподобання.

Іменник села Купчинці цікавий та різноманітний. Основна його частина представлена українськими традиційними іменами, які активно функціонують протягом тривалого періоду. Це дає нам право говорити про власне український іменник. Серед досліджуваних власних назв багато таких, що майже не вживаються, тобто відбувається постійне оновлення іменника села. Антропонімікон зазнає глобалізації, адже на зміну класичним іменам приходять новомодні, а також є випадки вибору батьками імен, які не фіксуються словниками. Структура таких онімів часто суперечить фоновим принципам української літературної мови.

Дослідження антропонімікону за походженням представлено у таблиці 1.

Табл. 1

**Характеристика іменника за походженням**

Група	Імена та їх кількість
1.Латинські	Ада Андріана Валентина Валерія Вікторія Віта Емілія Лілія Наталія Текля Поліна Тетяна Уляна Юліана
2.Грецькі	Анастасія Анжеліка Василина

ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ І ЖУРНАЛІСТИКИ

	Вероніка Галина Зіновія Дарина Євгенія Євдокія 10) Ірина Катерина Лариса Лідія Леся Марія Марта Мар'яна Неля Оксана Олександра Олена Соломія Софія Стефанія Тереза Уляна Файна Христина
3.Давньоєврейські	Ганна Магдалина Юзефа
4.Давньоскандинавські	Ольга Сабіна
5.Слов'янські	Богдана Гелена Зоряна Любомира Людмила Мирослава Надія Світлана Яна Ярослава
6.Давньоруські	Віра Олеся
7.Старослов'янські	Любов Любомира
8.Українські	Зоряна
9.Французькі	Аделія Аліна
10.Давньоримські	Юлія
11. Тюркські	Руслана

Як видно з таблиці найпоширенішими є імена грецької етимології: *Анастасія, Анжеліка, Василина, Вероніка, Галина, Зіновія, Дарина, Євгенія, Євдокія, Ірина, Катерина, Лариса, Лідія, Леся, Марія, Марта, Мар'яна, Неля, Оксана, Олександра, Олена, Соломія, Софія, Стефанія, Тереза, Уляна, Файна, Христина*. Велику групу становлять латинського походження: *Ада, Андріана, Валентина, Валерія, Вікторія, Віта, Емілія, Лілія, Наталія, Поліна, Текля, Тетяна, Уляна, Юліана* та оніми слов'янського походження: *Богдана, Гелена, Зоряна, Любомира, Людмила, Мирослава, Надія, Світлана, Яна, Ярослава*. Найменше чисельні групи становлять давньоєврейські (*Ганна, Гелена, Юзефа*), давньоскандинавські (*Ольга, Сабіна*), старослов'янські (*Любов, Любомира*), французькі (*Аделія, Аліна*), давньоруські (*Віра, Олеся*), українські (*Зоряна*), давньоримські (*Юлія*) і Тюркські (*Руслана*).

Найпоширенішим іменем можна вважати Марія, адже з-поміж 422 жителів жіночої статі, 66 носять це ім'я. На другому місці за частотністю вживання *Ольга (37), Ганна (35), Оксана (31), Наталія та Ірина (22), Галина (15), Софія та Надія (14)*. Серед менш поширених можна виділити імена *Аджеліка (1), Аліна (2), Гелена (1), Віта (2), Лариса (2), Емілія (2), Олександра (1), Андріана (1), Василина (2), Уляна (1), Алла (1), Євгенія (2), Тереза (1), Емелі (1), Юзефа (1), Яна (1), Сабіна (1)*, а також подвійне ім'я *Іванна-Софія (1)*. З аналізу жіночого іменника помітно, що найпопулярнішими є традиційні імена, які на сучасному етапі вживаються поряд із недавно запозиченими та новомодними іменами.

Серед жіночих імен помітна інваріантність. Явище інваріантності - це імена різних людей, варіанти – різновиди імені однієї людини. Основним іменем вважаємо офіційну (документальну) форму, зафіксовану в антропонімічних словниках [3, с. 97-98]. Особові імена мають велику кількість варіантів, створюючи так звані антропонімічні ряди або антропонімічні гнізда. Наприклад, імена *Зеновія (3) і Зіновія (2)*, *Ганна (35) і Анна (1)*, *Дарія (3) і Дарина (1)* – ці дві форми офіційно затверджені та вживаються паралельно для найменування осіб жіночої статі.

Вибір імені для новонародженого є юридично вільним і залежить від волі найменувачів, тобто батьків. Вони керуються цілком конкретними підставами, обираючи те, а не інше ім'я для своєї дитини. Мотиви вибору жіночих імен у с. Купчинці різноманітні. Одні батьки називають дітей виходячи з милозвучності імен. Інші називають дитину без усякого конкретного мотиву. Частина батьків є прихильниками модних тенденцій.

Жіноча підсистема антропонімікону є консервативною. Вона містить майже виключно канонічні імена, які передаються з покоління в покоління. За походженням найпродуктивнішими є імена грецькі та латинського походження.

Відомо, що будь-яке слово несе інформацію, інформація імені – індивідуальна. Вона не понятійна, а номінативна. Жіночий іменник с.Купчинці – великий і цікавий пласт місцевого побутового мовлення.

Отже, склад жіночого іменника с. Купчинці Козівського району Тернопільської області має загальноукраїнський характер.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Довбня І. Власні імена в когнітивно – ономазіологічному аспекті // Гуманітарний вісник : [зб. наук. праць] / Переяслав - Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. - Переяслав – Хмельницький, 2008. – Вип. 16. – С. 316 - 319.
2. Кравченко Л.О. Українська ономастика: антропоніміка: навч. посіб./ Л.О. Кравченко. – К.: Знання, 2014. – 239 с.
3. Свистун Н.О. Динаміка антропонімікону м. Тернополя XIX – XX ст.: [монографія] / Ніна Олександрівна Свистун. – Тернопіль: Крок, 211. – 308 с.
4. Скрипник Л.Г. Власні імена людей: словник-довідник/ Л.Г. Скрипник, Дзятківська Н. П. 2-е. вид., випр. – К.: Наукова думка, 1996. – 336с.

*Савчук Ю.*

*Науковий керівник – доц. Свистун Н.О.*

### СКЛАДНІ БЕЗСПОЛУЧНИКОВІ РЕЧЕННЯ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДАРИ КОРНІЙ «ЗВОРОТНІЙ БІК ТЕМРЯВИ»)

Різні питання синтаксису постійно перебували у колі досліджень багатьох учених. Особливий інтерес становлять різні види речень. Предметом наших наукових зацікавлень стали складні безсполучникові речення, які раніше в мовознавчій науці не розглядали як особливий структурний різновид. Про них говорили лише як про конструкції з пропущеними сполучниками. Проте, з часом вони почали викликати інтерес в багатьох науковців. Ще у працях М. Ломоносова, О. Востокова, О. Потебні, П. Фортунатова розглядалися окремі питання про безсполучниковий зв'язок. В останні півстоліття безсполучникові складні речення виокремилися в помітний напрям семантико-синтаксичних досліджень. Причиною такого зацікавлення стала запропонована в 50-их рр. ХХ ст. М. Поспеловим концепція про безсполучникові складні речення як особливий структурно-семантичний тип складних речень. Саме ці ідеї згодом продовжили такі українські мовознавці, як Б. Кулик, І. Вихованець, С. Бевзенко, С. Дорошенко та ін. І. Вихованець, наприклад, розглядає безсполучникові складні речення з недиференційованим синтаксичним зв'язком між частинами і виділяє їх семантичні класи [1, с. 350]. Протилежну думку висловила І. Кручиніна, виводячи складні безсполучникові конструкції за межі речень. Ці погляди знайшли підтримку в працях І. Слинська, Н. Гуйванюк та М. Кобилянської [4]. Вони визначають ці конструкції як «безсполучникові комунікати, оскільки в них відсутні основні граматичні ознаки складного речення» [5, с. 346]. Власну класифікацію щодо безсполучникових речень розробили О. Волох, М. Чемерисов та Є. Чернов [2]. Ми ж у своєму дослідженні послуговуємося напрацюваннями К. Шульжука.

Оскільки для нас лінгвістичний інтерес становлять складні безсполучникові речення, зазначимо, що це «речення, частини яких об'єднуються в єдине структурно-семантичне ціле інтонаційно, без допомоги сполучників і сполучних слів» [5, с. 346]. Характерною особливістю таких конструкцій є відсутність сполучників, подовжена пауза між предикативними частинами і відповідна інтонація. Надзвичайно актуальним є детальне дослідження речень з урахуванням структурного, семантичного, комунікативного аспекту.